



Isabella Mieke-Renard: En læseroplevelse, jeg nægter at glemme

Publiceret 26/03/2021 i [Kultur/Bøger](#) af [Isabella Mieke-Renard](#)
Print

LITTERATUR // ANMELDELSE – Annie Ernauks bog *Årene*, der endelig er blevet oversat til dansk, er et virtuost *patchwork* af usminkede, men alligevel følelsesmættede sætninger – både med maksimalistiske og minimalistiske træk – som havde James Joyce og Helle Helle siddet med i arbejdsværelset.

“Pas på med at tage af hovedstolen” er et udtryk, der spøger i litterære kredse. Det stammer fra digteren Per Højlund (eller rettere hans svigermor) og handler tilsyneladende om, at man risikerer at løbe tør for stof, hvis man bruger alt brændet fra sit liv i sine bøger og en dag ender med kun at sidde tilbage med asken. Jeg deler ikke den frygt. Også en forfatters liv ændrer sig løbende, rollerne skifter undervejs, nye erfaringer tynger eller beriger udsynet. Jeg tror slet ikke på det efter at have læst Annie Ernauks bog *Årene*: Hun har 20 bøger bag sig om sit levede liv og virker på ingen måde tømt, nøgen eller uden gnist i det bål. Hun har 80 år at tage af, og dem bruger hun.

Franske Ernaux er simpelthen “dronningen af autofiktion” (ifølge *Le Monde*) og sammenlignes ofte med andre sværvægttere – hendes egne udtrykte idoler – som Marguerite Duras, Marcel Proust og Simone de Beauvoir.

I et forsøg på *clickbait* kunne man sælge hende med overskriften ”letlæst men kalorietung”. Men hun er langt mere end det. Hun byder på komplekse skildringer af fortiden og nutiden, i dette værk hele perioden fra sin fødsel i 1941 og frem til 2006, hvor hun afleverer netop denne bog på forlaget. Hun er knivskarp og aldrig overfladisk, men hun skriver med en lethed, også når det gælder vrede eller skuffelser i disse 66 levede år.

Ernaux spørger direkte: “Hvad er mon uforglemmeligt?” Trods mærkatet autofiktion vil hun som forfatter et skridt videre: det *private* og *det fælles* interesserer hende i lige høj grad, så hun skriver her en *kollektiv selvbiografi*

Om netop autofiktion har hun udtalt: “Ingen kan huske andres minder, kun én selv, og det forpligter.” Hun spørger undervejs i sine bøger til, hvad oprigtige minder er. Hvilke af dem giver os identitet? Hun undersøger mere sociologisk end filosofisk begrebet tid. Og som det samiske ordsprog – tiden går ikke, den kommer – får man som læser følelsen af at være til stede i hele epoken og samtidigt spændt på tiden, der kommer.

Denne bog fra 2008, udråbt som et moderne mesterværk, udgives nu endelig på dansk i en vellykket oversættelse ved Lillian Munk Rösing og Birte Dahlgreen, der næppe har været let.

En kollektiv selvbiografi

Som i en undersøgelse drøfter hun med sig selv (og os andre), hvad der faktisk skete, hvad der ændrede sig i tidsånden, hvilke sejre og nederlag, der prægede arbejderklassen, kvindesagen og venstrefløjten og – stort ord – menneskeheden. Men der er konstant et twist i bogen, for hvilket menneske ved reelt, i dét øjeblik en situation udspiller sig, eller en klog sætning bliver sagt, at netop dét her, vil jeg huske. Det her vil jeg aldrig glemme, som vi så ofte udbryder spontant.

Ernaux spørger direkte: “Hvad er mon uforglemmeligt?” Trods mærkatet autofiktion vil hun som forfatter et skridt videre: det *private* og *det fælles* interesserer hende i lige høj grad, så hun skriver her en *kollektiv selvbiografi*. Det er en stor ambition – og det lykkes!

Med erindringens “snapshots” får vi detaljer og glimt fra, hvad der har fæstnet sig: “Faren, der er i en tv-reklame, sidder bag sin avis, og diskret men forgæves forsøger han at gøre sin lille datter kunsten efter ved at kaste et Picorette-bolsje op i luften og fange det med munden”. Eller “de forstenede ansigter, der var blevet fotograferet af myndighederne, før afrejsen til koncentrationslejrene, og som i midten af 80’erne hang på væggene i en sal i Palais de Tokyo i Paris”. Eller mindet om “den sorte og hvide kats blik i det øjeblik, hvor den havde fået sprøjten og faldt i søvn”. Disse billeder vil forsvinde, skriver hun, men måske bevare noget af den tid, hvor man aldrig mere vil være.

Trods citater som disse er *Årene* blottet for nostalgi. Den er fuld af nærmest distancerede observationer. Ikke tristesse. Slet ikke rørstrømsk, men meget rørende.... Det særlige ved bogen er, at den er rummelig i sin samfundskritik og samtidig aldeles livsomfavnende

Hvad skete der med de højaktuelle emner, de faste vendinger, alt det der i perioder bandt os sammen til familiemiddagene i efterkrigstiden og frem til nu? Det mystiske ved at man som barn blev betegnet som “fremtiden”, mens man konstant måtte høre om fortiden. De voksnes fortællinger om krigstiden – flugten, besættelsen, sejren – “denne tid som vi ikke havde oplevet, blev alligevel et vedvarende savn.”

Det er ikke kun erindringsbilleder, der vil forsvinde. Også det *sprog* omkring middagsbordet, der limede en familie sammen, vil kun blive husket i brudstykker. De samlende referencer, ordspil, faste vendinger der blev til: sådan-siger-vi-altid-hjemme-hos-os. Og ikke at forglemme, med Ernauxs elegante formulering, “metaforer der var så slidte, at man undrede sig over, at andre turde bruge dem.”

Dit livs ordbog

I min egen familie blev en fløjtestrofe (af uransagelige årsager hentet fra en Robin Hood-musical) en indøvet kendingsmelodi, samtlige vi børn reagerede på per refleks, hvis vi blev væk fra mor eller far i Magasin eller fór vild i store forsamlinger.

Min mor var skotte og sagde “Christ”, hver gang hun blev sur, og “come on” når hun var irriteret. Min ene bror lærte aldrig at udtale i-r-r-i-t-e-r-e-n-d-e og blev drillet af os alle, når han sagde noget var “iterende”. Det gør han stadig.

Dit eget livs ordbog vil forsvinde, slettes, men “sproget vil fortsætte med at sætte ord på verden”

Og man er ikke en rigtig Miehe-Renard, hvis man skriver andet end “PROTT” til sidst i en indbyrdes hilsen. Det betyder: Jeg elsker dig, knus og kram og kys og pas på dig – i ét hjemmestrikket ord. Det ved kun vi (og nu du).

En sproglig lim, der binder os, som Ernaux også henter uden for familiesfæren. I studietiden fx: “De ord man lærte, og som gav én følelsen af at beherske verdens kompleksitet. Når eksamen var ovre, forsvandt de af sig selv lige så hurtigt, som de var kommet.”

Dit eget livs ordbog vil forsvinde, slettes, men “sproget vil fortsætte med at sætte ord på verden”.

Trods citater som disse er *Årene* blottet for nostalgi. Den er fuld af nærmest distancerede observationer. Ikke tristesse. Slet ikke rørstrømsk, men meget rørende. Indlevende er måske et bedre ord, men det er forventeligt hos gode forfattere. Det særlige ved bogen er, at den er rummelig i sin samfundskritik og samtidig aldeles livsomfavnende.

Fortalt af en datter, en mor, en hustru, en bedstemor. Et efterkrigstidsbarn fra arbejderklassen, der opnåede en kandidatgrad i litteratur. Kvinden, der fik to sønner og blev skilt og resten af livet valgte kun at have (meget yngre, vi er jo i Frankrig) elskere. Den aldrende mor som for 30 år siden fik børnebørn, hvor tidsfølelsen igen ophæves: "Ikke at kunne fatte, at man blev bedsteforælder, for den titel var for altid reserveret ens egne bedsteforældre".

Et virtuost *patchwork*

Ernauxs litterære metode peger igen på drømmen om en kollektiv selvbiografi. Eller totalroman om man vil. Der findes intet jeg i bogen. Samfundsendringer og vigtige begivenheder, ja selv personlige minder, fortælles af pronomener – som hun eller vi eller man. *Årene* er et virtuost *patchwork* af usminkede, men alligevel følelsesmættede sætninger – både med maksimalistiske og minimalistiske træk – som havde James Joyce og Helle Helle siddet med i arbejdsværket.

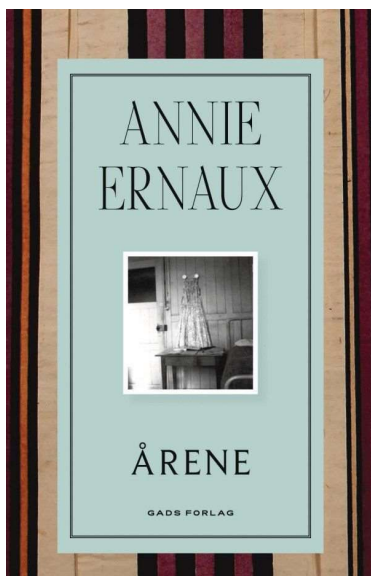
Seksogtres år er et stort tidsspand. Efter krigen; fritidssamfundet i sluthalvtredserne, hvor fritid blev en nøgleværdi. 10 år senere blev det en støvsuger, elektrisk hårtørrer og et helt nyt checkhæfte, der gav social status.: "I kernefamiliens bittesmå celler trådte man ind i *Bekymringen* (ja, med stort B) og et liv som hjemmegående eller udearbejdende kvinde. Parrets økonomi afgjorde valget."

Men så kom supermarkederne og den fri abort endelig. Og dernæst P-pillen. Ernaux beskriver meget stærkt, hvordan man som ung ugift kvinde ikke turde bede lægen om *la pilule*, men konstant drømte om den: "at få så megen kropslig frihed, at det var helt skræmmende. Lige så megen frihed som en mand."

Det første år i verden

Hvad frihed angår kalder den 26-årige studerende, Annie, oprøret i maj 1968 i Paris "det første år i verden" i sin dagbog: "Alt blev udfordret, der før var normalt. Virkeligheden var til *eksamen*. Frigørelsen var *pensum*."

Dagbogen skrotter hun til gengæld ved hippietidens ankomst i 70'erne – "hun har ikke længere ret til indadvendthed." Pludselig måtte man alt. "Alt der havde været utænkeligt – var nu tilrådeligt." Også i den seksuelle revolution. "Nogle husmødre havde svært ved at se, *hvordan man skulle frigøre sig – og til tider HVORFOR?*"



Hele årtiets polarisering og en vis selvfedme hos de frigjorte contra den ikke-dansende, ikke-skæve-ikke-nyskilte arbejderklasse opsummerer hun med et ultrakort udsagn, der i hippieårene gav en ung kvinde øjeblikkelig status. Pigen deklamerer ved et middagsselskab: “Jeg elsker simpelthen at skide”. Sjovt minde, sjovt set.

Videre til “forbrugersamfundet”. Reklamerne overtager nu rollen “som folkets kulturelle vejleder”. Politisk opbrud igen, glasnost, perestrojka, Berlinmurens fald, Den Himmelske Freds Plads, Aids, Nå-generationen, hvor hun *nailer* min egen studentertid i 80’erne med ordene: “Den Moralske indignation ikke fandtes længere.”

Om TV’s voksende betydning for alle forklarer hun, at kun de begivenheder, som blev vist på massemediet, fik status af virkelighed.

Skilsmisseraten vokser, fordi man kunne få drømmen om en fremtid tilbage. (Bum!) Ernaux bliver selv skilt og i bruddet med kernefamilien indrammer hun – kort og knivskarpt – følelsen, som: “Når hun køber ind i Auchan [fransk supermarkedskæde, red.], behøver hun ikke længere en vogn, hun kan nøjes med en lille kurv.”

Nutiden præsenterer os for euroen, mobiltelefoner, PC’ere, og som hun tørt konstaterer spritnye trusseindlæg til g-streng. Og ikke mindst Internettet får betydning for bogens centrale begreb hukommelse. Nettet har forvandlet verden til et sprog. Ifølge Ernaux et nyt sted, hvor vi pludselig “fandt det, vi ikke søgte.” Og hun tilføjer, at digitaliseringen på forunderlig vis har skabt en uendelig nutid.

Det er med lidt tøven, at man går ombord i et værk af en fransk forfatter, der allerede som 18-årig skriver, at hun drømmer om at være Simone de Beauvoir, og som 22-årig vil skrive en roman eller begå selvmord, hvis det ikke sker inden hendes 25-års fødselsdag. Heldigvis – heldigt for os alle – lykkes det senere, og siden 1984 har hun løbende ryddet alle hylder for litteraturpriser.

Jeg kan ikke finde én *kedelig* side i “Årene”. I kan ikke låne bogen af mig. Den er helt konkret ulæselig efter mine endeløse understregninger, udråbstegn og stjerner ud for

mindeværdige citater. Ikke bare fordi jeg nød hver en side, men fordi det er en læseoplevelse, jeg *nægter at glemme*.

[LÆS ALLE ISABELLE MIEHE-RENARDS TEKSTER HER](#)

Annie Ernaux: Årene
Gads Forlag

Foto: Catherine Hélie © Editions Gallimard.

- ISABELLA MIEHE-RENARD
- SENESTE ARTIKLER

Isabella Miehe-Renard er journalist og forfatter. Hun er tidligere studievært på Kanal 2, TV2, DR1 og DR2. Hun bor i kollektiv i Halsnæs og trives udenfor rampelyset. Tæt på hav og fjord og Danmarks største sø.